

Of boekverfilmingen bioscoopbezoekers stimuleren de originele roman te gaan lezen, is tot nu toe niet aangetoond. Ook is het nog onduidelijk of lezers die geen frequente bioscoopbezoekers zijn door een boekverfilming naar de bioscoop gelokt kunnen worden. Surveyonderzoek verricht naar aanleiding van de verfilmingen van *Rituelen* van Cees Nooteboom en *De avonden* van Gerard Reve, beide uit 1989, laat zien dat de bezoekers van deze films weliswaar geïnteresseerd zijn in literatuur, maar geen specifieke belangstelling voor deze twee auteurs hebben.

Verrassend was dat, hoewel een groot aantal ondervraagden het verfilmde boek niet had gelezen – bij *Rituelen* 274 van 352 en bij *De avonden* 186 van 458 –, 64 procent het ook na het zien van de film niet zou gaan kopen. De vaak veronderstelde relatie tussen lezen en filmkijken is derhalve niet aangetoond. Ook blijkt uit hetzelfde onderzoek dat de door velen geuite klacht dat jongeren geen boeken meer lezen, maar liever de boekverfilming zien, voor de groep van respondenten niet opgaat. Het grootste deel van het publiek, 514 van 810 personen, was namelijk juist ouder dan vijfentwintig jaar. Deze uitkomst wijkt af van de karakterisering van het algemene bioscooppubliek, dat volgens de gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek voor 82 procent bestaat uit jongeren tussen de zestien en vijfentwintig jaar.

De laatste tijd worden in Nederland steeds minder Nederlandse literaire werken verfilmd. De hausse van de jaren zeventig die duurde tot het begin van de jaren tachtig heeft niet geleid tot een constante stroom van boekverfilmingen. Toch gaan er nog altijd enkele films per jaar in première die horen tot deze categorie. Een van de meest recente voorbeelden is Roeland Kerbosch' verfilming van Rudi van Dantzig's roman *Voor een verloren soldaat* uit 1992. Ook is inmiddels de productie gestart van een speelfilm die is gebaseerd op de brieven van Belle van Zuylen.

Als twee druppels water was niet het startpunt voor meer samenwerking tussen Nederlandse schrijvers en filmregisseurs. Wanneer de cineasten het script niet zelf vervaardigden, huurden zij scenarioschrijvers in. In Nederland is het tot nu toe zeer zeldzaam gebleven dat een auteur zelf op basis van een eerder door hem geschreven boek een scenario schrijft. Hugo Claus, die geregeld ook zelf films realiseert, is een uitzondering. In 1981 verfilmde hij zijn toneelstuk *Vrijdag* tot film, en in 1991 bewerkte hij zijn roman *Omtrent Deedee* tot de film *Het sacrament*.

DOROTHEE VERDAASDONK

LITERATUUR ✪ De relatie tussen film en literatuur is onderwerp van themanummers van *De revisor* (1974) en *Bzzlletin* (1986). Onderzoek naar de relatie tussen kijken en lezen werd gerapporteerd door D. Verdaasdonk, 'Feature films based on literary works: Are they incentives of reading?', *On the lack of interference between seeing films and reading books*, *Poetics* 20 (1991) p. 405–420. Gegevens over de verfilming van *De donkere kamer* van Damokles vindt men bij Saskia de Vries, 'De onkenbaarheid van *De donkere kamer*: het scenario van Willem Frederik Hermans', *Literatuur* 1 (1984), p. 304–311; F.A. Janssen, *Schepend nihilisme*, Amsterdam 1979; D. Verdaasdonk, *Fons Rademakers, Literatuur als film*, Utrecht 1984.